

rauhottaa potilasta ja parhaassa tapauksessa toimia plasebo-lääkkeen tavoin. Vai pitäisikö pitäytyä tiukasti lääketieteellisesti perustellussa tai lääkärin oman hoitokäytännön mukaisessa tutkimuksessa, mikä kenties johtaa konfliktiin ja aiheuttaa potilaalle negatiivisen kokemuksen? Potilastyötä tekevä lääkäri joutuu jatkuvasti työskentelemään näiden kysymysten ristitilassa, mikä lisää työn kuormittavuutta. Toiviaisen esittämä jatkotutkimusaihe lääkärin etiikan ja roolin yhteensovittamisesta muuttuvaan toimintaympäristöön onkin mitä aiheellisin.

Toiviaisen tutkimus antaa kattavan kuvan ajankohtaisesta, kansainvälisestä ja tulevaisuudessa yhä laajemmasta ilmiöstä. Suosittelen teokseen tutustumista kaikille terveydenhuoltojärjestelmän ja -tutkimuksen parissa työskenteleville sekä potilastyötä tekeville.

RIIKKA LÄMSÄ

KATSEITA KENTÄLLE JA OMAAAN TUTKIMUKSEEN

**Irma Kaarina Halonen, Iiris Ruoho, Tarja Savolainen & Henrika Zilliacus-Tikkanen (toim.):
VÄLITTÄMISEN TILASSA –
FEMINISTISTÄ MEDIATUTKIMUSTA
SYNNYTTÄMÄSSÄ.
Helsinki: Minerva Kustannus Oy.
2007. s. 281.**

Tuoreen kirjan *Välittämisen tilassa – feminististä mediatutkimusta synnyttämässä* esittelyssä todetaan, että se ”paikkaa suomalaisen naistutkimuksen historian kirjoitusta ja kertoo, millaisista lähtökohdista median ja sukupuolen suhteita ryhdyttiin tutkimaan”. Tekijät Irma Kaarina Halonen, Iiris Ruoho, Tarja Savolainen ja Henrika Zilliacus-Tikkanen palaavat vuosikymmeniä taaksepäin tutkijan uransa alkuvaiheisiin, aikaan, jolloin sukupuoli ei juurikaan ollut keskeisellä sijalla viestinnän tutkimuksessa. Feministisen mediatutkimuksen suosio on viime vuosina kasvanut, mistä kertovat monet tuoreet ajankohtaista tutkimusta esittelevät artikkelikokoelmat. Kirjoittajia yhdistää välitilan kokemus eli feministisen tutkimuksen yhdistämisen vaikeus ja ihanuus perinteisempään viestinnän tutkimukseen.

Välittämisen tilassa kirjoittajat jakavat yhteisen tilan johdannossa, jonka jälkeen jokainen kirjoittaja saa oman aikansa ja paikkansa. Halonen, Ruoho, Savolainen ja Zilliacus-Tikkanen ovat valinneet omasta tuotannostaan uudelleen julkaistaviksi kolme tekstiä. Jokainen on kirjoittanut tekstejä edeltävän ja niitä pohjustavan johdantoluvun, jossa pohditaan tekstejä suhteessa niiden synty- ja nyky aikaan. Samalla he hyvin henkilökohtaisella tasolla purkavat kokemuksiaan naisina ja tutkijoina yliopistomaailmassa. Kirjoitusote ei ole siis pelkästään tehtyä tutkimusta kokoava, vaan myös vahvasti sukupuoli- ja tiedepoliittinen. He pohtivat, miten viestintä- ja mediatutkimuksen alalla on suhtauduttu sukupuolesta tehtyyn tutkimukseen, miten sukupuolen ja vallan problematiikasta kiinnostunut naistutkija on voinut ottaa paikkansa vakiintuneen

oppialan sisällä sekä miten hän on voinut edetä urallaan. Väitöskirjassaan seksismiä ja naisten syrjintää yliopistoissa tutkinut Liisa Husu kokoaa keskustelua yhteen kirjan viimeisessä luvussa. Husu nivoo kirjoittajien uratarinoita osaksi laajempaa kokonaisuutta ja löytää niistä paljon tuttua suhteessa väitöskirjansa tuloksiin.

Kirjan tekee mielenkiintoiseksi erityisesti idea reflektoida omaa tutkimusta ja kytkä se laajemmin oman oppialan kehitykseen. Tästä syntyykin yksi teoksen ydinkysymyksistä. Kirjoittajat ovat taustaltaan journalismin tutkimuksen ja tiedotusopin kasvattaja. He ovat myös tohoroituneet emoaloiltaan. Kaksoisstrategia sanana tarkoittaa kirjassa rajankäyntiä yhtäältä feministisen tutkimuksen paikasta tiedotus-, viestintä- ja mediatutkimuksessa, ja toisaalta feministisen mediatutkijan positiosta suhteessa naistutkimukseen institutionalisoituneena oppialana. Kirjoittajien kokemusten mukaan feministinen mediatutkimus on naistutkimuksessakin ollut suhteellisen marginaalinen erityisala. Samalla on pitänyt kysyä miten näiden alojen teoreettiset keskustelut ja metodologiat ovat olleet sovitettavissa yhteen. Kirjoittajat vilauttavat aika ajoin kysymystä feministisen mediatutkimuksen tulevaisuudesta nykyisten viestinnän oppiaineiden tutkimustraditioissa, mutta tyytyvät itse pohtimaan asiaa turhan vähän. He kuitenkin korostavat vahvasti, että sukupuolen problematiikasta kiinnostuneita ei tule rajata ainelaitoksella tehtävän opetuksen ja tutkimuksen ulkopuolelle, jolloin feministinen tutkimus ei kehittyisi osana muuta ainelaitoksen tutkimusta.

Feministinen mediatutkimus on terminä muotoutunut 1990-luvun puolivälin paikkeilla. Tätä ennen on puhuttu milloin tiedotusoppillisesta naistutkimuksesta, joukkoviestinnän tai myöhemmin lyhyemmin viestinnän naistutkimuksesta, mikä onkin juuri todiste siitä, että feministisen teorian asettamat kysymykset on ympätty aina kulloisenkin emo-oppiaineen tai tutkimusalan nimen jatkeeksi. Kirjoittajat ilmaisevat monessa kohtaa tyytyväisyyttään feministisen mediatutkimuksen käsitteen vakiintumiseen. Tämäkään käsite tuskin tyydyttää kaikkia vies-

tinnän tutkimuksen kentän moninaisuuden vuoksi.

Mielenkiintoisimmiksi teksteiksi nousevat väistämättä kunkin kirjoittajan omat henkilökohtaiset johdantotekstit. Kirjoittajat sanovat, että uudelleen julkaistavat tekstit kuvaavat paitsi feministisen mediatutkimuksen alkuvaiheita Suomessa, myös oman tutkijanuran ja ajattelun käännekohtia (s. 10). Tarja Savolaisen artikkelit käsittelevät naisia television katsojina, feminististä radiotutkimusta ja sukupuolen tarkastelua metodologisenä mahdollisuutena sekä feminististä uutistutkimusta television kontekstissa. Mielenkiintoinen on erityisesti radiotutkimusta käsittelevä artikkeli ”Radiotyön metodologiasta: Miten lähestyä mykkyytettä ja radiotyön rutiineja?” (1993), jonka ansioksi Savolainen lukee sen ainutlaatuisuuden ylipäättään vähänlaisesti mielenkiintoa saaneen radiotutkimuksen puolestapuhujana. Valintojen tekeminen näkyy selkeästi muun muassa siinä, että Savolaisen väitöskirja käsittelee ensimmäisiä suomalaisia naiselokuvaohjaajia, mutta hän ei ole kuitenkaan valinnut kirjaan aihetta käsittelevää artikkelia. Näin elokuvatutkimuksen näkökulma jää valitettavasti pois.

Välittämisen tilassa tarjoaa myös mahdollisuuden tarkastella käsitteiden kiertokulkua ja käytännöllisyyttä. Esimerkiksi Savolaisen artikkeleissa näkyy kritiikki marxilaista yksinomaan luokkaristiriitoihin keskittyvää – ja sukupuolen unohtavaa – teoriaa kohtaan ja siirtymä kohti kulttuurintutkimuksellista näkökulmaa. Iris Ruohon teksteissä luokka kuitenkin herää jälleen henkiin, kun hän pohtii käsitteen käyttämistä populaarikulttuurin tuotteisiin liittyvän tuotannon näkökulman huomioimiseksi. Ruohon artikkelit käsittelevät feministisen tietopin kontekstissa erityistä naiskokemuksen mahdollisuutta, sukupuolieroa ja television saippuasarjatutkimusta sekä mainittua luokan käsitteen haastetta feministiselle kulttuurintutkimukselle. Ruoho on valinnut kirjaan artikkeleita, joissa hän pohtii feminististä teoriaa laajalla skaalalla, eikä kavahda kritisoida feminististä kulttuurintutkimusta hampaattomuudesta sen jäädessä herkästi tekstin tasol-

le. Ruoho mainitsee opiskelleensa aikana, jolloin populaarikulttuurin kysymykset alkoivat nousta myös tiedotusopissa. Ruohosta ja Savolaisesta piiryy artikkeleiden perusteella kuva tutkijoista, jotka ovat omaksuneet emoaineidensa kiinnostuksen journalismin tutkimusta kohtaan, mutta joille televisiotutkimus on vähitellen siirtynyt etusijalle tutkimuskentällä.

Halonen ja Zilliacus-Tikkanen ovat kirjoittaneet paljon naisten toimijuudesta julkisuudessa. Molemmat ovat mietineet naisjournalismin käsitettä suhteessa länsimaiseen uutiskäsitykseen sekä toimittajien käytännön näkemyksiin naisista ja miehistä toimittajina. Keskeistä on naisen subjektiivisuuden kokemus julkisessa tilassa. Halonen kehittää naisjournalismin mahdollisuutta eräänlaisena vastajournalismina miesten hallitsemalle valtjournalismille. Aihetta käsittelevistä artikkeleista (vuosilta 1986 ja 1988) on havaittavissa ajankohtanaan vielä vähäinen teoreettinen keskustelu suomalaisessa kontekstissa. Sukupuolisten käytäntöjen ja tiedon tuottamisen kysymysten käsittelyssä Halosen on täytynyt purkaa miesten toimijuudelle perustuneita käsityksiä journalismista ja julkisuudesta.

Zilliacus-Tikkanen kirjoittaa johdantoluvussaan edustavansa empiirisempää lähestymistapaa journalismin tutkimukseen verrattuna muuhun suomalaiseen, enemmän teoreettisesti orientoituneeseen tutkimukseen. Tämä näkyy valituissa artikkeleissa, mutta ei kuitenkaan radikaalisti. Selkeimmin Zilliacus-Tikkanen erottuu kenties kirjoittaessaan tyyliään hyvin suoraa tekstiä, ja hän sitoutuu enemmän pohjoismaissa tehtyyn tutkimukseen kuin muut kirjoittajat. Kolmas ja tuorein artikkeli ”Vem var redaktör för Om Konsten at rätt behaga?” (2003) tuo kirjaan lehdistöhistoriallisen näkökulman. Zilliacus-Tikkanen on kirjoittanut viime aikoina naisista suomalaisessa lehdistössä 1700–1800-luvuilla. Zilliacus-Tikkanen esittää, että Suomen ensimmäisen aikakauslehden toimittaja olisi-kin mahdollisesti aiemmista esityksistä poiketen nainen. Hän tekee jäljitystyötä lukemalla ruotsalaisia naisille suunnattuja lehtiä ajalta ennen suomalaista *Om Kons-*

ten at rätt behaga -lehteä, ja tekee tyyllistä vertailua.

Kirjoittajat onnistuvat hyvin reflektoidaan artikkeleitaan suhteessa tähän päivään ja avaamaan selkeästi ajatuksensa kulloinkin heitä kiinnostaneista tutkimuskysymyksistä. Johdannot vaikuttivat kuitenkin lukutapaani, ja sorruin etsimään tikulla artikkeleista niitä ajan merkkejä tai teoreettisia sudenkuoppia, joista kukin kirjoittaja oli maininnut. Toisen keskeinen lukukokemukseen vaikuttava tekijä olivat lukuisat kirjoitusvirheet ynnä muut huolimattomuudet, jotka olisivat ehdottomasti pitänyt karsia toimitusvaiheessa.

Halosen, Ruohon, Savolaisen ja Zilliacus-Tikkasen tutkimukselliset intressit ovat moninaiset. He käyvät läpi aikaa kolme vuosikymmentä laajalta tutkimuskentältä. Jäinkin miettimään olisiko johdannossa kannattanut esitellä feministisen mediatutkimuksen keskeisimpiä kehityslinjoja suomalaisessa tutkimuksessa. Kirjan tarkoitus ei ole kanonisoida tehtyä tutkimusta, vaan pyrkiä esittelemään sitä. Se toimii henkilökohtaisen mielustelutyön paikkana sekä tämän prosessin kautta herättää keskustelua feministisen mediatutkimuksen asemasta.

KATJA RINTALA